

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Тинкалюк Оксана Володимирівна

УДК 378.091.33-027.561:81'243:33

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент

Ковальчук Лариса Онисимівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, доцент кафедри
загальної та соціальної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Козубовська Ірина Василівна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
завідувач кафедри соціології та соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент

Бичок Алла Володимирівна,
Тернопільський економічний університет,
доцент кафедри німецької мови.

Захист відбудеться 24 березня 2014 року о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 20 лютого 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Входження України до світового економічного, освітнього і культурного простору, активне співробітництво з зарубіжними країнами, розширення міжнародних контактів у різних сферах суспільного життя потребують якісного оновлення підготовки фахівців економічної галузі, спроможних на належному рівні володіти мовою міжнародного спілкування та ефективно використовувати її у професійній діяльності. У “Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти” зазначено, що володіння вміннями іншомовного спілкування дасть змогу підготувати всіх європейців до потреб міжнародної мобільності, взаєморозуміння і тісної співпраці в галузі освіти, культури, науки, торгівлі, виробництва, створення сприятливих умов для роботи і відпочинку кожного громадянина тощо.

У “Концепції розвитку економічної освіти в Україні” до головних завдань економічної освіти віднесено “відповідність якості вітчизняної освіти вимогам міжнародного ринку праці; забезпечення безперервності економічної освіти на основі інтеграційних процесів у системі “Освіта – наука – виробництво”, так і в системі зв’язків міжнародного співробітництва”. Про важливість професійного іншомовного спілкування у професійній діяльності майбутнього економіста свідчать нормативні документи вищої освіти України. В освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця зазначено, що випускник вищого навчального закладу економічного профілю повинен володіти однією з іноземних мов на рівні професійного і побутового спілкування, що передбачає здатність до письмової та усної комунікації, розроблення документів економічного спрямування іноземною мовою тощо. З огляду на це, підготовка фахівців економічного профілю до виконання виробничих функцій має здійснюватися з урахуванням організаційно-комунікативної, інформаційно-комунікативної, регулятивно-комунікативної, афективно-комунікативної функцій професійного іншомовного спілкування. Це забезпечить здатність фахівця творчо вирішувати виробничі проблеми і професійно спілкуватися у нестандартних ситуаціях іншомовного середовища, розвиватиме його лінгвістичну допитливість, вміння підприємливості, здібності до самонавчання тощо. Потреба реалізації цих важливих завдань актуалізує необхідність пошуку ефективних шляхів формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Окремі аспекти проблеми досліджено у таких напрямках: підготовка менеджерів до іншомовного спілкування (В. Борщовецька, Ю. Гапон, Н. Логутіна та ін.); формування готовності фахівців немовних спеціальностей до іншомовного спілкування (М. Бабинець, М. Галицька, Л. Гапоненко та ін.); використання інформаційних технологій у процесі підготовки фахівців до професійного спілкування (Б. Барет, Л. Морська, С. Яцюк та ін.); шляхи підвищення рівня підготовки фахівців до професійного (ділового) спілкування (І. Берман, І. Козубовська, О. Куліш та ін.); питання розвитку комунікативної компетентності студентів (Л. Барановська, С. Козак,

Д. Хаймз та ін.); формування професійної іншомовної компетенції майбутніх фахівців (Р. Гришкова, Н. Микитенко, М. Прадівляний та ін.); формування комунікативних умінь у процесі підготовки до професійного спілкування фахівців немовних спеціальностей (Т. Брик, О. Клименко, В. Коломієць та ін.); формування культури професійного спілкування фахівців економічних спеціальностей (А. Бичок, В. Лівенцова та ін.); використання ділових ігор у підготовці студентів до іншомовного спілкування (Л. Волкова, М. Воровка, Ю. Друзь та ін.).

Незважаючи на значний інтерес науковців до питань професійної іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах, проблема формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Процес її формування на економічних факультетах є фрагментарним, несистемним та не враховує специфіку майбутньої професійної діяльності студентів. Водночас сучасні освітні процеси зумовлюють нагальну потребу створення цілісної моделі формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування, визначення й обґрунтування педагогічних умов, які б забезпечували високий та достатній рівні готовності майбутніх фахівців до професійного іншомовного спілкування.

Аналіз теоретичних основ і практичного досвіду підготовки майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування у вітчизняних вищих навчальних закладах дав змогу виявити такі *основні суперечності* між:

- зростаючою потребою в професійній іншомовній підготовці майбутніх економістів на основі наукових підходів в освіті відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу та її здійсненням на засадах традиційних освітніх концепцій;
- сучасними вимогами до реалізації освітньо-професійної програми підготовки фахівців з високим рівнем готовності до професійного іншомовного спілкування в економічній сфері та відсутністю у ВНЗ ефективної моделі її формування;
- необхідністю застосування ефективних інтерактивних методик формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування та переважанням у процесі іншомовної підготовки пояснювально-ілюстративних методів, що зумовлюють репродуктивний стиль діяльності студентів.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня наукова розробленість, виявлені суперечності та потреба у підготовці фахівців економічної галузі з високим рівнем професійної іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах зумовили вибір теми дослідження: **“Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Львівського національного університету імені Івана Франка з теми: “Філософсько-методологічні, соціально-педагогічні та організаційно-дидактичні

засади підготовки сучасних фахівців у системі вищої школи” (номер державної реєстрації 0196U012548). Тема дисертації затверджена вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 23/4 від 23.04.2008 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 5 від 27.05.2008 р.).

Об’єкт дослідження — професійна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження — педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1) на основі аналізу наукових літературних джерел з’ясувати стан дослідженості проблеми й обґрунтувати теоретико-методологічні аспекти формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування;

2) обґрунтувати модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування;

3) визначити педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування;

4) експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та розробити рекомендації щодо їхньої реалізації у вищих навчальних закладах.

Для реалізації завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* — системно-структурний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, моделювання й проектування для обґрунтування концептуальних положень і моделі формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; *емпіричні* — анкетування, опитування, бесіда, спостереження, тестування, узагальнення досвіду роботи викладачів, самоаналіз, самооцінювання використано з метою діагностування якості процесу навчання, рівнів сформованості готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; *педагогічний експеримент* — для перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності до досліджуваного феномену; *методи математичної статистики* — для аналізу результатів педагогічного експерименту та визначення їхньої статистичної достовірності.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилися на базі економічних факультетів вищих навчальних закладів: Львівського національного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного економічного університету, Львівської комерційної

академії, Національного університету “Львівська політехніка”, які готують фахівців за галузями знань “Економіка і підприємництво”, “Менеджмент”. Експериментом охоплено 1180 студентів перших–п’ятих курсів і 56 викладачів кафедр іноземних мов.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше*:

- створено модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування, складовими якої є: мета; методологічні підходи; структура готовності, яка відображає взаємозв’язки між компонентами (мотиваційним, когнітивним, операційно-діяльнісним та оцінно-рефлексивним); зміст (сфери, теми, ситуації, види, мовний і мовленнєвий матеріал, теоретичні знання, практичні уміння, навички професійного іншомовного спілкування) і етапи (адаптивно-підготовчий, навчально-моделювальний, корегувально-реалізуючий) формування готовності до професійного іншомовного спілкування; загальнодидактичні і специфічні методичні принципи; методи, засоби, технології навчання; форми організації навчання; критерії (ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний, інтерактивно-комунікативний, регулятивно-комунікативний), показники та рівні готовності (високий (творчий), достатній (реконструктивний), середній (репродуктивно-реконструктивний) та низький (репродуктивний)) до дослідженого виду діяльності; педагогічні умови, що забезпечують реалізацію мети та досягнення результату; результат;

- визначено, теоретично обґрунтовано і впроваджено педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування (врахування суб’єктами процесу навчання особливостей професійного іншомовного спілкування фахівця економічного профілю; структурно-поетапна організація формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; професійна спрямованість змісту навчальної дисципліни на формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; впровадження навчально-методичного комплексу формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування).

Подальшого розвитку набули дефініції ключових понять (“професійне іншомовне спілкування майбутнього економіста”, “готовність майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування”).

Практичне значення роботи: за результатами дослідження розроблено і впроваджено навчально-методичний комплекс, що охоплює: спецкурс “Основи професійного іншомовного спілкування” для студентів-майбутніх економістів 3–4-х курсів; навчально-методичні матеріали для викладачів іноземної мови, аспірантів і магістрантів щодо адаптації змісту, форм і методів цілеспрямованої підготовки майбутніх економістів; засоби діагностування сформованості готовності; методичні рекомендації щодо реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; навчальні програми з

дисциплін “Іноземна мова”, “Ділова іноземна мова”; навчальні посібники (“The World of Economics”, “English Prepositions in Use”) для майбутніх економістів ВНЗ.

Основні положення дисертаційної роботи відображені у нормативних практичних курсах “Іноземна мова”, “Ділова іноземна мова” та спецкурсі “Основи професійного іншомовного спілкування” для студентів економічних спеціальностей (“Економічна кібернетика”; “Економіка підприємства”; “Прикладна статистика”; “Маркетинг”; “Фінанси і кредит”; “Облік і аудит”; “Менеджмент”) Львівського національного університету імені Івана Франка. Основні положення й висновки дисертації можуть використовувати як науковці, так і педагоги-практики.

Особистий внесок здобувача. Подані в роботі наукові результати є внеском автора у вирішення досліджуваної проблеми, які автор отримала особисто. У навчальному посібнику “The World of Economics” (авторський колектив) особистим внеском автора є розділи 6–7 (частина 1) та розділи 2, 4 (частина 2). До збірника вправ з граматики “English Prepositions in Use” та ключів до нього “English Prepositions in Use (keys)”, написаних у співавторстві, увійшли матеріали та ідеї, які є результатом особистої дослідницької діяльності автора (розділи 1–2).

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 2761-11 від 17.06.2013 р.), Львівської комерційної академії (довідка № 49/22 від 11.06.2013 р.), Національного університету “Львівська політехніка” (довідка № 67-01-1141 від 27.06.2013 р.), Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-38/1936 від 25.06.2013 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася під час виступів з доповідями на: міжнародних наукових конференціях — “Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів” (Тернопіль, 2007); “Сучасні освітні технології у вищій школі” (Київ, 2007); “Актуальні проблеми і перспективи трудової та професійної підготовки молоді” (Дрогобич, 2008); “Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі” (Одеса, 2009); “Розвиток особистості та професіоналізму фахівця в системі неперервної освіти в контексті викликів ХХІ ст.” (Чернівці, 2011); *всеукраїнській науково-методичній практичній конференції “Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті”* (Донецьк, 2009); *педагогічному конгресі “Духовно-моральна парадигма творчості Г. Ващенко”* (Полтава, 2008), щорічних звітних наукових конференціях та наукових семінарах викладачів кафедри загальної і соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Публікації за темою дисертації. Основні результати відображено у 20 одноосібних наукових публікаціях та 3 у співавторстві, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 — у зарубіжному науковому періодичному виданні, 1 — у збірнику наукових праць, 11 — у матеріалах наукових конференцій, 3 — у навчально-методичних посібниках (1 — з грифом МОН України).

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (336 найменувань, з них 75 — іноземною мовою) і додатків (24 додатки на 171 сторінці). Основний зміст дисертації викладено на 192 сторінках друкованого тексту. В основному тексті дисертації 11 таблиць, 15 рисунків. Загальний обсяг дисертації 399 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, подано відомості про апробацію та впровадження результатів в педагогічну практику.

У першому розділі — **“Теоретико-методологічні аспекти формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування”** — проаналізовано праці науковців з проблеми дослідження; з'ясовано базові поняття дослідження; виявлено основні напрями та підходи до вивчення готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідження проблеми спілкування здійснювалося науковцями у філософському, психологічному, загальнопедагогічному напрямках. У педагогічних дослідженнях сутність спілкування трактують на засадах системного, діяльнісного, особистісного і культурологічного підходів. За результатами аналізу наукових джерел встановлено, що *спілкування* — це система інтерактивної взаємодії людей, зумовлена потребами їхньої життєдіяльності, що забезпечує цілеспрямований обмін інформацією, думками, ідеями, знаннями, досвідом, почуттями, емоціями, намірами, надбаннями культури тощо. Воно спрямоване на встановлення контактів між суб'єктами відповідно до потреб їхньої спільної діяльності і є цілісним, складним, багатофункціональним явищем.

Професіоналізм фахівця будь-якої галузі визначають не лише за рівнем готовності до професійної діяльності, а й умінням спілкуватися з іноземними партнерами на високому професійному рівні. У науковій літературі на позначення такого спілкування використовують різні поняття (“професійне іншомовне спілкування”, “іншомовне професійно-спрямоване спілкування”, “ділове іншомовне спілкування”), у конкретизації сутності яких також простежуються різні підходи.

Аналіз наукових праць, присвячених навчанню студентів іноземних мов у ВНЗ немовного профілю, дозволило уточнити зміст поняття “професійне іншомовне спілкування”. Це поняття складається з двох частин (іншомовного спілкування і професійного спілкування), які органічно доповнюють одна одну: іншомовне спілкування відповідно до потреб фаху набуває професійного забарвлення, а професійне спілкування в іншомовному середовищі — статусу професійного іншомовного спілкування. У дисертації *професійне іншомовне спілкування економіста* визначаємо як інтегроване поняття, що відображає інтерактивну взаємодію фахівців сфери економіки з

колегами, діловими партнерами, замовниками підприємств та іншими суб'єктами в умовах професійної іншомовної діяльності, зумовленої виробничими потребами співпраці з іноземними партнерами, налагодженням контактів в іншомовному середовищі, необхідністю обміну інформацією, професійними знаннями, досвідом професійної діяльності тощо.

Здатність фахівця до такого спілкування розглядаємо на основі аналізу сутності готовності у психологічних та педагогічних наукових літературних джерелах. У психолого-педагогічних наукових працях готовність розглядають як певний стан особистості, особистісне утворення, інтегровану властивість, систему і якість особистості. Під *готовністю майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування* розуміємо особливу інтегративну якість фахівця з економіки, цілісну сутність якої становить взаємодія, взаємопроникнення та рівень сформованості мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного й оцінно-рефлексивного компонентів, що дає йому можливість успішно використовувати іноземну мову для виконання професійних завдань.

Проблема формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування розглядається нами на основі низки методологічних підходів: системного (дає можливість визначити структуру готовності фахівця, виявити особливості побудови змісту навчання тощо); діяльнісного (забезпечує цілеспрямоване опанування студентами основними видами мовленнєвої діяльності); особистісно орієнтованого (сприяє здійсненню диференційованого відбору засобів, форм і методів організації навчання з урахуванням рівня готовності студентів); компетентнісного (дає змогу оцінити рівень підготовленості фахівців до професійної діяльності на основі визначених стандартами компетенцій та професійних якостей); культурологічного (орієнтує студентів на оволодіння загальнокультурними цінностями, видами професійної культури тощо).

У другому розділі — **“Педагогічні умови і модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування”** — розроблено модель, визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування.

Модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування визначаємо як цілісну структурно організовану систему іншомовної підготовки фахівця економічного профілю, що складається з сукупності взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів. Складовими моделі, зображеної на рис. 1, є: мета; методологічні підходи; структура готовності; зміст і етапи формування готовності до професійного іншомовного спілкування; загальні і специфічні методичні принципи, методи, засоби, технології навчання; форми організації навчання; критерії, показники та рівні сформованості готовності; педагогічні умови. Підвищенню ефективності іншомовної підготовки фахівця економічного профілю сприяють педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування, що є важливою складовою авторської моделі.

Рисунок 1. Модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування
 умовне позначення: ПІМС — професійне іншомовне спілкування

Перша педагогічна умова — *врахування суб'єктами процесу навчання особливостей професійного іншомовного спілкування фахівця економічного профілю* — передбачає врахування як викладачами, які здійснюють іншомовну підготовку студентів, так і самими студентами особливостей спілкування в іншомовному середовищі, пов'язаних з низкою вмінь фахівця-економіста. У процесі дослідження визначено такі особливості професійного іншомовного спілкування фахівця-економіста: 1) здатності до усної комунікації іноземною мовою та встановлення письмових контактів в ситуаціях професійного іншомовного спілкування тощо; 2) види, форми, функції професійного іншомовного спілкування; 3) бар'єри, що перешкоджають такому спілкуванню; 4) особистісні та професійні якості фахівця.

Умова реалізовувалася під час проведення практичних занять з дисциплін “Іноземна мова”, “Ділова іноземна мова” (“Види бізнес-організацій”, “Управлінські стратегії і контроль на робочому місці”, “Комплекс стимулювання збуту” та ін.) з використанням ділових ігор (“Діловий етикет”, “Ділове інтерв'ю”, “Конференція” та ін.), рольових ігор (“Складний вибір” та ін.), а також вікторин, загадок, головоломок, кросвордів, анкет. Це сприяло розумінню студентами економічних спеціальностей ментальних особливостей і норм мовленнєвого та поведінкового етикету, властивих носіям мови, функцій професійного іншомовного спілкування, теоретичному осмисленню та практичному використанню ними фахової іншомовної літератури, формуванню вмінь налагоджувати письмові контакти в ситуаціях професійного іншомовного спілкування, оволодіння навичками монологічного усного (доповідь, звіт, публічний виступ та ін.) і діалогічного усного професійного спілкування (ділова бесіда, професійна дискусія, ділові переговори, круглий стіл).

Друга педагогічна умова — *структурно-поетапна організація формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування* — передбачає обґрунтування структури такої готовності, етапів її формування, критеріїв та рівнів її сформованості. Аналіз наукових джерел і проведеного дослідження дає підстави стверджувати, що готовність майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування охоплює *мотиваційний* (потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, ставлення до професійного іншомовного спілкування), *когнітивний* (лінгвістичні знання про систему іноземної мови; комунікативні, соціокультурні, міжкультурні, лінгвопрофесійні, стратегічні та прагматичні знання), *операційно-діяльнісний* (лінгвістичні, комунікативні, інтерактивні, перцептивні, організаторські, інформаційно-пізнавальні, креативні вміння і навички тощо) та *оцінно-рефлексивний* (оволодіння студентами здатністю здійснювати рефлексію і об'єктивну оцінку результатів спілкування в іншомовному середовищі) компоненти.

До критеріїв і показників, що визначають сформованість готовності фахівця до професійного іншомовного спілкування, відносимо: *ціннісно-мотиваційний* критерій (показники: сформованість позитивної мотивації студентів до оволодіння професійним іншомовним спілкуванням; активно-творче ставлення до вивчення іноземної мови та професійного іншомовного спілкування тощо); *інформаційно-комунікативний* (глибина, системність, усвідомленість, правильність, обсяг знань, необхідних для успішного здійснення професійного іншомовного спілкування); *інтерактивно-комунікативний* (надійність, самостійність, рівень оволодіння системою умінь та навичок, пов'язаних з виконанням студентами завдань майбутньої професійної діяльності); *регулятивно-комунікативний* (сформованість адекватної самооцінки, здібностей оцінювати комунікативну поведінку партнерів по спілкуванню тощо). Для відстеження динаміки формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування створено шкалу і обґрунтовано чотири рівні оцінювання сформованості готовності фахівця до професійного іншомовного спілкування: *високий* (творчий), *достатній* (реконструктивний), *середній* (репродуктивно-реконструктивний) та *низький* (репродуктивний). Процес формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування є поетапним та охоплює *адаптивно-підготовчий* (1–2 семестри), *навчально-моделювальний* (3–4 семестри), *корегуально-реалізуючий* (5–8 семестри) етапи.

З метою практичної реалізації другої умови у навчальні заняття вводились такі інноваційні методи навчання, як портфоліо (рефлексивне, проблемно-дослідне, тематичне), кейс-метод, ділові ігри (“Корпоративна культура”, “Резюме” та ін.); рольові ігри (“Створення дочірнього підприємства”; “Вілла на продаж” та ін.), метод проектів (виконання дослідницьких, інформаційних, творчих проектів) тощо.

В обґрунтуванні третьої педагогічної умови — *професійна спрямованість змісту навчальної дисципліни на формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування* — ми керувалися тим, що оволодіння студентами-економістами іншомовним спілкуванням дає їм змогу досягти достатнього рівня іншомовної професійної комунікативної компетенції. Це складне утворення, сформованість якого має забезпечити майбутнім фахівцям успішність комунікаційної взаємодії рідною та іноземною мовами в сферах діяльності, в типових мовленнєвих ситуаціях, а також набуття необхідних навичок, прийомів і способів розв’язання нестандартних завдань, пов’язаних з професійним іншомовним спілкуванням.

Розроблено зміст формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування, що охоплює сфери спілкування (побутову, соціокультурну, суспільно-політичну, професійну, адміністративно-правову), теми (“Загальне робоче оточення і повсякденна робота”; “Ділові подорожі”; “Функціонування ринкової системи”; “Суб’єкти підприємницької діяльності в системі ринкових відносин”; “Наукові дослідження у галузі економіки” та ін.), а також типові ситуації усного та письмового професійного іншомовного спілкування (виступ з доповіддю на

конференції; ділове інтерв'ю з роботодавцем під час прийому на роботу; участь у круглих столах при обговоренні проблемних питань; спілкування з іноземними партнерами у мережі Інтернет; ведення ділової документації іноземною мовою: звітів, листів; здійснення письмового перекладу ділових документів та ін.).

Умова впроваджувалася шляхом проведення таких заходів, як: олімпіади на краще володіння іноземною мовою; ділові та рольові ігри (“Угода”, “Придумай компанію”, “круглі столи”) тощо. Професійну спрямованість змісту навчання під час вивчення спецкурсу “Основи професійного іншомовного спілкування” забезпечувало використання системи вправ, проведення дискусій та ін.

Четверта педагогічна умова — *впровадження навчально-методичного комплексу формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування* — передбачала врахування у процесі навчання низки принципів навчання, добір та модифікацію методів, засобів і форм організації навчання, здійснення контролю навчальних досягнень студентів, організацію їхньої самостійної та індивідуальної роботи.

Реалізацію цієї умови забезпечувало дотримання *загальнодидактичних* та специфічних методичних *принципів навчання* (комунікативності, мовленнєво-мисленнєвої активності, функціональності, новизни, культурологічності, ситуативності, контекстного навчання, раннього професійного спрямування навчання іншомовного спілкування, міжпредметних зв'язків іноземної мови зі спеціальними дисциплінами, інтегрованості навчання, автономії навчальної діяльності, домінуючої ролі вправ, принцип урахування рідної мови). З метою формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування використовували різні *методи* (кейс-метод, дискусії, методи портфолію, “круглого столу”, мозкового штурму, метод ділової і рольової ігор); *інтерактивні технології навчання* (“Ток-шоу”, “Акваріум”, “Коло ідей”, “Діалог”, “Незакінчені речення”; “Мікрофон” та ін.); виконання *творчих завдань* (есе, творів, рефератів, доповідей, проектів та ін.); виконання анотацій до дипломних робіт; *засоби* (Інтернет, електронна пошта, мультимедійні енциклопедії, супутникове телебачення та ін.). Вони впроваджувалися під час лекційних, семінарських та практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи студентів. Різні види контролю, обґрунтовані нами у дослідженні, дали змогу діагностувати успішність студентів.

У третьому розділі – **“Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування”** – охарактеризовано етапи і методіку проведення дослідно-експериментальної роботи; проаналізовано результати експерименту. Програму дослідно-експериментальної роботи з формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування розроблено відповідно до основних вимог проведення педагогічного експерименту.

На різних етапах педагогічного експерименту було залучено 1180 студентів (800 студентів 1–4-х курсів економічних спеціальностей, 380 студентів 5-х курсів) та 56 викладачів, вищезгаданих ВНЗ. Пілотні дослідження, в яких брали участь студенти п'ятих курсів, сприяли обґрунтуванню актуальності проблеми.

Перед упровадженням формувальних заходів здійснено констатувальний експеримент за умов застосування традиційної методики викладання іноземних мов. Його мета полягала у встановленні стартового рівня сформованості готовності студентів економічних спеціальностей перших курсів до іншомовного спілкування, а також професійного іншомовного спілкування. Отримані результати дали змогу зробити висновок про однорідність рівнів сформованості готовності студентів і сформувавши експериментальні та контрольні групи для проведення формувального експерименту. Нами виявлено, що більшість студентів має недостатній для здійснення успішної взаємодії рівень готовності до професійного іншомовного спілкування. Результати констатувального експерименту засвідчили, що викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах потребує вдосконалення.

Формувальний етап педагогічного експерименту був реалізований у два періоди. Перший (2007–2013 рр.) — охоплював студентів 1–2-х курсів економічних факультетів згаданих ВНЗ. З метою забезпечення можливості порівняння результатів педагогічного експерименту у кожному з них передбачено розподіл навчальних груп на експериментальні (396 студентів) та контрольні групи (404 студенти). У контрольних групах навчання студентів іноземної мови здійснювалося за традиційними методиками викладання. В експериментальних групах упроваджено педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. Впроваджуючи їх на першому році навчання студентів, ми керувалися низкою принципів навчання, зокрема, принципом раннього професійного спрямування навчання іноземної мови.

Для проведення педагогічного експерименту ми підібрали і модифікували методики: Л. Гапоненко (ставлення студентів до вивчення іноземних мов); В. Ряховський (тест на визначення рівня комунікабельності); Л. Ковальчук (визначення індексу зацікавленості студентів); нами розроблено анкети (аркуш діагностування оцінно-рефлексивних умінь; діагностування ступеня значущості мотивів до вивчення іноземної мови; тести для визначення рівня вихідних знань, умінь і навичок професійного іншомовного спілкування; опитувальник (вивчення рівня сформованості знань студентів про професійне іншомовне спілкування); “Асоціограма” та методика незавершених речень для з'ясування усвідомленості знань про професійне іншомовне спілкування тощо. Динаміку рівнів сформованості готовності студентів 1–2-х курсів до професійного іншомовного спілкування у процесі формувального експерименту подаємо в таблиці 1.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що у процесі реалізації педагогічних умов збільшилася кількість студентів експериментальних груп, які мають високий і

достатній рівні сформованості готовності за всіма критеріями. Зокрема, кількість майбутніх фахівців сфери економіки з високим рівнем сформованості готовності до професійного іншомовного спілкування в експериментальних групах зросла з 2,8% до 26,4% (на 23,6%). Кількість студентів з достатнім рівнем сформованості готовності збільшилася з 6,1% до 34,2% (на 28,1%), кількість студентів з середнім рівнем зменшилася з 33,8% до 15,2% (на 18,6%) та низьким рівнем — з 57,3% до 24,2% (на 33,1%). У контрольних групах збільшення показника високого рівня відбулося на 6,5%, достатнього рівня — на 5,1%, а зменшення середнього — на 6,4% та низького рівня — на 5,2%.

Таблиця 1

**Рівні сформованості готовності студентів економічних спеціальностей 1–2-х курсів до ПІМС
(формувальний експеримент)**

Рівні	Групи											
	Експериментальна						Контрольна					
	Початок експерименту		Проміжний етап		Кінець експерименту		Початок експерименту		Проміжний етап		Кінець експерименту	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Низький	227	57,3	161	40,6	96	24,2	223	55,2	211	53	200	50
Середній	134	33,8	97	24,6	60	15,2	143	35,4	128	32	116	29
Достатній	24	6,1	80	20,2	135	34,2	26	6,4	36	9	46	11,5
Високий	11	2,8	58	14,6	105	26,4	12	3	25	6	38	9,5

Другий період формувального експерименту (2011/2012 і 2012/2013 н.р.) дав можливість упровадити в навчальний процес спецкурс “Основи професійного іншомовного спілкування” для студентів 3–4-х курсів. До нього ввійшли лекційні, семінарські та практичні заняття, що містили аналіз професійних ситуацій, ігрові методи навчання, виконання студентами індивідуальних завдань для самостійної роботи тощо. На цьому етапі експерименту було залучено по шість експериментальних (116 осіб) і контрольних груп (112 осіб) Львівського національного університету імені Івана Франка. Для визначення динаміки формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування застосовували описані методики, а також методику В. Чорній (визначення рівня професійних комунікативних знань); вивчали продукти навчальної діяльності студентів. Узагальнені результати дослідження подаємо у таблиці 2:

Узагальнені кількісні дані про рівні сформованості готовності студентів 3–4-х курсів економічних спеціальностей до ПМС

Р і в н і	ЕГ						КГ					
	Початок експерименту		Проміжний етап		Кінець експерименту		Початок експерименту		Проміжний етап		Кінець експерименту	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
низький	28	24,1	20	17,5	13	11,4	56	50	52	46,4	48	42,8
середній	17	14,7	14	12,3	11	9,7	33	29,5	30	26,8	27	24,1
достатній	40	34,5	45	39,5	51	44,7	12	10,7	16	14,3	19	17
високий	31	26,7	35	30,7	39	34,2	11	9,8	14	12,5	18	16,1

Результати формувального експерименту засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості готовності студентів до професійного іншомовного спілкування. Високий рівень готовності виявлений у 34,2% студентів експериментальних груп (контрольні групи — 16,1%), достатній — 44,7% студентів експериментальних груп (контрольні групи — 17%), середній рівень — 9,7% студентів експериментальних груп (контрольні групи — 24,1%), низький рівень — 11,4% студентів експериментальних груп (контрольні групи — 42,8% студентів).

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи дав змогу стверджувати про ефективність реалізації педагогічних умов та доцільність упровадження розробленої нами моделі формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування у навчальний процес ВНЗ.

Проведене дослідження дало можливість зробити такі **висновки**:

1. На підставі аналізу психолого-педагогічних джерел та емпіричного досвіду підготовки фахівців економічних спеціальностей з'ясовано, що спілкування є цілісним, складним, багатофункціональним явищем, яке відіграє важливу роль у суспільних відносинах людей. Проаналізовано підходи дослідників до трактування сутності *спілкування, професійного спілкування, іншомовного спілкування, готовності, готовності до професійного іншомовного спілкування* тощо.

Під *спілкуванням* розуміємо систему інтерактивної взаємодії людей, зумовлену потребами їхньої життєдіяльності, що забезпечує цілеспрямований обмін інформацією, думками, ідеями, знаннями, досвідом, почуттями, емоціями, намірами, надбаннями культури тощо. *Професійне іншомовне спілкування* економіста розглядаємо як інтегроване поняття, що відображає інтерактивну взаємодію фахівців сфери економіки з колегами, діловими партнерами, замовниками

підприємств та іншими суб'єктами в умовах професійної іншомовної діяльності, зумовленої виробничими потребами співпраці з іноземними партнерами, налагодженням контактів в іншомовному середовищі, необхідністю обміну інформацією, професійними знаннями, досвідом професійної діяльності тощо. *Готовність майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування* трактуємо як особливу інтегративну якість фахівця з економіки, цілісну сутність якої становить взаємодія, взаємопроникнення та рівень сформованості мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного й оцінно-рефлексивного компонентів, що дає йому можливість успішно використовувати іноземну мову для виконання професійних завдань.

Використання системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного та культурологічного методологічних підходів забезпечили розроблення моделі та реалізацію педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

2. Формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування розглядаємо як відкриту педагогічну систему, схематичним зображенням якої є модель. *Модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування* визначаємо як цілісну структурно організовану систему іншомовної підготовки фахівця економічного профілю, що складається з сукупності взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів. Складовими авторської моделі є: мета; методологічні підходи; структура готовності; зміст і етапи формування готовності до професійного іншомовного спілкування; загальнодидактичні і специфічні методичні принципи; методи, засоби, технології, форми організації навчання, рівні сформованості готовності; критерії та показники готовності; педагогічні умови, результат.

3. Ефективність професійної іншомовної підготовки фахівця економічного профілю забезпечують педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. У процесі дослідження визначено та теоретично обґрунтовано шляхи їхньої реалізації у навчальному процесі вищих навчальних закладів економічного профілю.

Перша педагогічна умова — врахування суб'єктами процесу навчання особливостей професійного іншомовного спілкування фахівця економічного профілю — дала можливість виявити низку здатностей майбутніх економістів щодо використання іноземних мов у сфері економіки; визначити види, форми та функції професійного іншомовного спілкування, а також виокремити низку якостей фахівця.

Другою педагогічною умовою є чітка структурно-поетапна організація формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. Визначено і обґрунтовано чотирикомпонентну структуру готовності, складовими якої є мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та оцінно-рефлексивний компоненти. Розроблено і

обґрунтовано критерії та показники, відповідні шкали для оцінювання високого, достатнього, середнього та низького рівнів. Виділено і розкрито три етапи формування готовності (адаптивно-підготовчий, навчально-моделювальний, корегувально-реалізуючий).

Третя педагогічна умова — професійна спрямованість змісту навчальної дисципліни на формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. Визначено сфери, теми, типові ситуації усного і письмового професійного іншомовного спілкування, що забезпечують сформованість готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Четвертою педагогічною умовою стало впровадження навчально-методичного комплексу формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування, що передбачає врахування у процесі іншомовної підготовки майбутніх економістів загальнодидактичних і специфічних методичних принципів навчання, використання традиційних та інноваційних методів, засобів і форм організації навчання, урізноманітнення видів, методів і форм контролю навчальних досягнень студентів, їхньої самостійної та індивідуальної роботи.

4. Експериментально перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов, які впроваджено у навчальний процес вищих навчальних закладів економічного профілю. На основі використання методів математичної статистики визначено, що кількість майбутніх фахівців сфери економіки з високим рівнем сформованості готовності в експериментальних групах зросла на 23,6%, з достатнім — на 28,1%. Зменшилася кількість студентів, які мають середній рівень, на 18,6% та низький рівень — на 33,1%. У контрольних групах показник високого рівня збільшився на 6,5%, достатнього рівня — на 5,1 %, середній рівень зменшився на 6,4%, а низький рівень — на 5,2%.

Упровадження в навчальний процес спецкурсу “Основи професійного іншомовного спілкування” та педагогічних умов засвідчило позитивну динаміку сформованості рівнів готовності студентів 3–4-х курсів до професійного іншомовного спілкування. Після навчання за експериментальною методикою виявлено, що рівень готовності студентів до професійного іншомовного спілкування залишається низьким у 42,8% студентів контрольних груп, тоді як у експериментальних групах цей показник становить 11,4%. Достатній рівень сформованості виявлено у 44,7% студентів експериментальних груп і 17% контрольних груп, а середній рівень — у 9,7% студентів експериментальних груп і 24,1% контрольних груп. Показник високого рівня на 18,1% вищий в експериментальних групах, ніж у контрольних (34,2% проти 16,1%). Після проведення першого та другого етапів експерименту готовність студентів експериментальних груп характеризується домінуванням достатнього і високого рівнів її сформованості, що свідчить про позитивну динаміку за всіма компонентами сформованості готовності студентів до професійного іншомовного спілкування.

Експериментальна перевірка підтвердила ефективність обґрунтованих та практично реалізованих в експериментальних групах педагогічних умов. На основі педагогічного експерименту розроблено методичні рекомендації щодо реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування у практику вищих навчальних закладів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів цієї важливої проблеми. Подальшого дослідження потребують: проблеми теорії та практики формування готовності майбутніх фахівців економічного профілю до професійного спілкування за кордоном, особливості застосування комп'ютерної техніки та інформаційних технологій у процесі формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Список праць, опублікованих за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Тинкалюк О.В. До дефініції понять компетентність та компетенція у педагогічній науці / О.В. Тинкалюк // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету. Серія : Педагогіка. – 2007. – №9. – С. 235–242.
2. Тинкалюк О.В. Рольова гра як активний метод навчання майбутніх економістів професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич, 2008. – С. 112–116.
3. Тинкалюк О.В. Сутність та структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів / О.В. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – Вип. 24. – С. 53–63.
4. Тинкалюк О.В. Використання професійно-орієнтованих текстів з англійської мови в процесі підготовки економістів до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Спецвип. : [“Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі”]: зб. наук. праць. – Одеса : ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2009. – Ч.І. – С. 31–37.
5. Тинкалюк О.В. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія як чинник формування готовності студентів до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч.ІІ. – С. 272–281.
6. Тинкалюк О.В. Організація самостійної роботи студентів економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу у вищій школі / О.В. Тинкалюк // Наука і освіта : науково-практичний журнал. – Одеса. – 2011. – № 6 – С. 225–228.

7. Тинкалюк О.В. Оцінювання навчальних досягнень студентів з англійської мови в умовах кредитно-модульної системи навчання / О.В. Тинкалюк // Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2011. – Вип. 574. – С. 181–188.

8. Тинкалюк О.В. Значение иностранных языков как средства межкультурного общения будущих экономистов / О.В. Тинкалюк // Психология. Социология. Педагогика : науч.-практ. журнал / [гл. ред. В.Г. Маралов]. – Москва : ООО “ИНГН”, 2013. – № 5 (30) Май. – С. 35–39.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Tynkalyuk O.V. Typology of EFL and ESP Tests / O.V. Tynkalyuk // Innovations and challenges / Materials of the 8th National TESOL-Ukraine Conference, [“TEFL Innovations and challenges”], (Khmelnysky, 23–25 January, 2003). – Khmelnysky, 2003. – Pp.162–165.

10. Тинкалюк О.В. До питання диференціації понять “компетенція” і “компетентність” у педагогічній науці / О.В. Тинкалюк // Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. [“Сучасні освітні технології у вищій школі”], (Київ, 1–2 листопада 2007 р.). Ч. 2. – Київ, 2007. – С. 90–92.

11. Тинкалюк О.В. Іншомовна комунікативна компетентність як загальнопедагогічна проблема / О.В. Тинкалюк // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів”], (Тернопіль, 30–31 жовтня 2007 р.). Ч.1. – Тернопіль, 2007 – С. 42–45.

12. Тинкалюк О.В. Готовність до професійного іншомовного спілкування як важлива складова професійної підготовки майбутніх економістів / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 12–13 лютого 2008 р.) – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – Вип. 7. – С. 57–61.

13. Тинкалюк О.В. Застосування ділової гри у процесі навчання майбутніх економістів (у контексті розвитку педагогічних ідей Г. Ващенка). / О.В. Тинкалюк // Матеріали педагогічного конгресу, присвяченого 130 роковинам від дня народження професора Г.Г. Ващенка. [“Духовно-моральна парадигма творчості Григорія Ващенка”], (Полтава, 22–23 квітня 2008 р.). Ч1. – Полтава, 2008. – С. 126–130.

14. Тинкалюк О.В. Використання методу проектів у процесі навчання студентів професійного спілкування / О.В. Тинкалюк // Матеріали всеукр. наук.-метод. конф. [“Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті”], (Донецьк, 22 квітня 2009 р.). Том 2. – Донецьк, 2009. – С. 176–178.

15. Тинкалюк О.В. Роль методу Інтернет-проектів у формуванні готовності студентів економічних спеціальностей до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 10–11 лютого 2009 р.). – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – Вип. 8. – С. 46–50.

16. Тинкалюк О.В. З'ясування функцій іншомовного професійного спілкування фахівців економічного профілю / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 8 лютого 2010 р.). – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – Вип. 9. – С. 49–54.

17. Тинкалюк О.В. Роль відеофонограми у формуванні готовності фахівців економічного профілю до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 4–5 лютого 2011 р.). – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – Вип. 10. – С. 53–57.

18. Тинкалюк О.В. Визначення компонентів та рівнів готовності майбутнього економіста до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 30–31 січня 2012 р.). – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – Вип. 11. – С. 51–54.

19. Тинкалюк О.В. Принципи навчання у контексті дослідження проблеми формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування / О.В. Тинкалюк // Матеріали звітних наук. конф. кафедри загальної та соціальної педагогіки. (Львів, 5 лютого 2013 р.). – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Вип. 11. – С. 34–38.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати

20. Веселівська С.М. “English Prepositions in Use” (Вживання прийменників у англійській мові) : зб. вправ / С.М. Веселівська, О.В. Тинкалюк. – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 50 с.

21. Веселівська С.М. “English Prepositions in Use (keys)” (Вживання прийменників у англійській мові) : ключі до зб. вправ / С.М. Веселівська, О.В. Тинкалюк. – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 16 с.

22. The World of Economics (Світ економіки) : [навч. посіб. для студентів-економістів 1–2 курсів] / [Г. Крижанівська, Н. Курташ, О. Тинкалюк та ін.]. – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 300 с.

23. Тинкалюк О.В. Формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування за допомогою системи вправ з англійської мови / О.В. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2011. – Вип. 27. – С. 51–59.

Анотації

Тинкалюк О.В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України, Тернопіль, 2014.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню та експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування. На основі аналізу й узагальнення теоретико-методологічних аспектів формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування розкрито зміст компонентів готовності (мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного та оцінно-рефлексивного), розроблено і обґрунтовано модель формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Виокремлено, обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування: врахування суб'єктами процесу навчання особливостей професійного іншомовного спілкування фахівця економічного профілю; структурно-поетапна організація формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; професійна спрямованість змісту навчальної дисципліни на формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; впровадження навчально-методичного комплексу формування готовності майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування.

Ключові слова: майбутні економісти, професійне іншомовне спілкування, формування готовності до професійного іншомовного спілкування, педагогічні умови, модель формування готовності до професійного іншомовного спілкування.

Тынкалюк О.В. Педагогические условия формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. –Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины, Тернополь, 2014.

Диссертация посвящена обоснованию и экспериментальной проверке педагогических условий формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению. На основе анализа и обобщения теоретико-методологических аспектов формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению раскрыто содержание компонентов готовности (мотивационного, когнитивного, операционно-деятельностного и оценочно-рефлексивного); разработано и обосновано модель формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению.

Выделено, обосновано и экспериментально доказано эффективность педагогических условий формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению:

учет субъектами процесса обучения особенностей профессионального иноязычного общения специалиста экономического профиля; структурно-поэтапная организация формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению; профессиональная направленность содержания учебной дисциплины на формирование готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению; внедрение учебно-методического комплекса формирования готовности будущих экономистов к профессиональному иноязычному общению.

Ключевые слова: будущие экономисты, профессиональное иноязычное общение, формирование готовности к профессиональному иноязычному общению, педагогические условия, модель формирования готовности к профессиональному иноязычному общению.

Tynkalyuk O. V. Pedagogical conditions of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication. – Manuscript.

Scientific thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil' National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ministry of Education of Ukraine, Ternopil, 2014.

The thesis is dedicated to substantiation and experimental testing of pedagogical conditions of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication. The essence of the terms professional foreign language communication, readiness formation of the future economists to professional foreign language communication has been analyzed. Professional foreign language communication of the economist is defined as an integrable concept, which represents interactive cooperation of the specialists of economics' sphere with colleagues, business partners, customers of enterprises and other individuals in professional foreign language activity, caused by the industrial needs of cooperation with foreign partners, organizing of contacts in foreign language environment, necessity of exchange of information, professional knowledge, experience of professional activity etc. The essence of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication is defined and scientifically grounded as a special integrative quality of the specialist, which essence comprises the integrated cooperation and penetrating of motivational, cognitive, operational and activity, evaluative and reflective components that enables him to use foreign language successfully for carrying out the professional tasks.

The problem of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication is considered on the bases of a number of methodological approaches. System approach allows considering the system of foreign language learning in the integrated system of vocational training in high school and determining the structure of readiness formation of the specialist of economic profile to professional foreign language communication. Pedagogical system of readiness formation of the future

economists to professional foreign language communication is considered as an open dynamic system that is subjected to the target, the main principles (consistency, integrity, communicating, structuring, determination and development etc.), has been linked to professional environment. It can evolve and change due to external and internal factors. Activity approach provides mastering of the basic types of speech activity (speaking, listening, reading and writing). Individually oriented approach promotes preparedness of the future economists to professional foreign language communication in the process of professional preparation of the students based on their individual characteristics, level of readiness etc. Competence approach allows assessing the level of preparedness of the future experts to professional activity on the basis of competence and professional qualities. Cultural approach focuses students on mastering general cultural values, different types of professional culture, especially the culture of native speakers, the rules of professional etiquette and communicative behavior in a foreign language environment.

The model of readiness formation has been developed and introduced in the educational process of higher establishments. The model of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication is determined as an integrated structurally organized system of foreign language training of the specialist of economic profile, which consists of a set of interrelated and interdependent elements. The model implies such components as: aim, methodological approaches, structure of readiness formation (motivational, cognitive, operational and activity, evaluative and reflective components); content (spheres of communication, themes, situations, types of communication, language and speech material, theoretical knowledge, practical skills, professional foreign language communication skills) and stages of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication (adaptive and preparatory, educational and modelling, corrective and implementing); principles; methods, training aids, forms of training organization, levels of readiness formation: high (creative), sufficient (reconstructive), average (reproductive and reconstructive) and low (reproductive), criteria (valuable and motivational, informative and communicative, interactive and communicative, regulative and communicative) and indicators of readiness formation, pedagogical conditions and result. All the components of the model are aimed to form sufficient and high levels of readiness formation.

The model becomes active under available pedagogical conditions that provide efficiency of the educational process. They include: taking into consideration peculiarities of professional foreign language communication of the specialist of economical sphere; structurally-staged organization of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication; professional orientation of the content of foreign language training for readiness formation of the future economists to professional foreign language communication; introduction of educational and methodical complex of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication.

The efficiency of pedagogical conditions has been experimentally tested by comparison of formative experiment results in experimental and control groups. As a result of the research the author has worked out the text-book “The World of Economics”, the grammar-book “English Prepositions in Use”, the special course “Basis of professional foreign language communication” and methodical recommendations. The main results of the research have been implemented in the educational process of higher educational establishments of Ukraine.

Key words: future economists, professional foreign language communication, readiness formation to professional foreign language communication, model of readiness formation of the future economists, pedagogical conditions.

Підписано до друку 6.02.2014 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 02/14/2014

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12
Тел. 8 (0352) 40-08-12
8 (0352) 40-00-63

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.